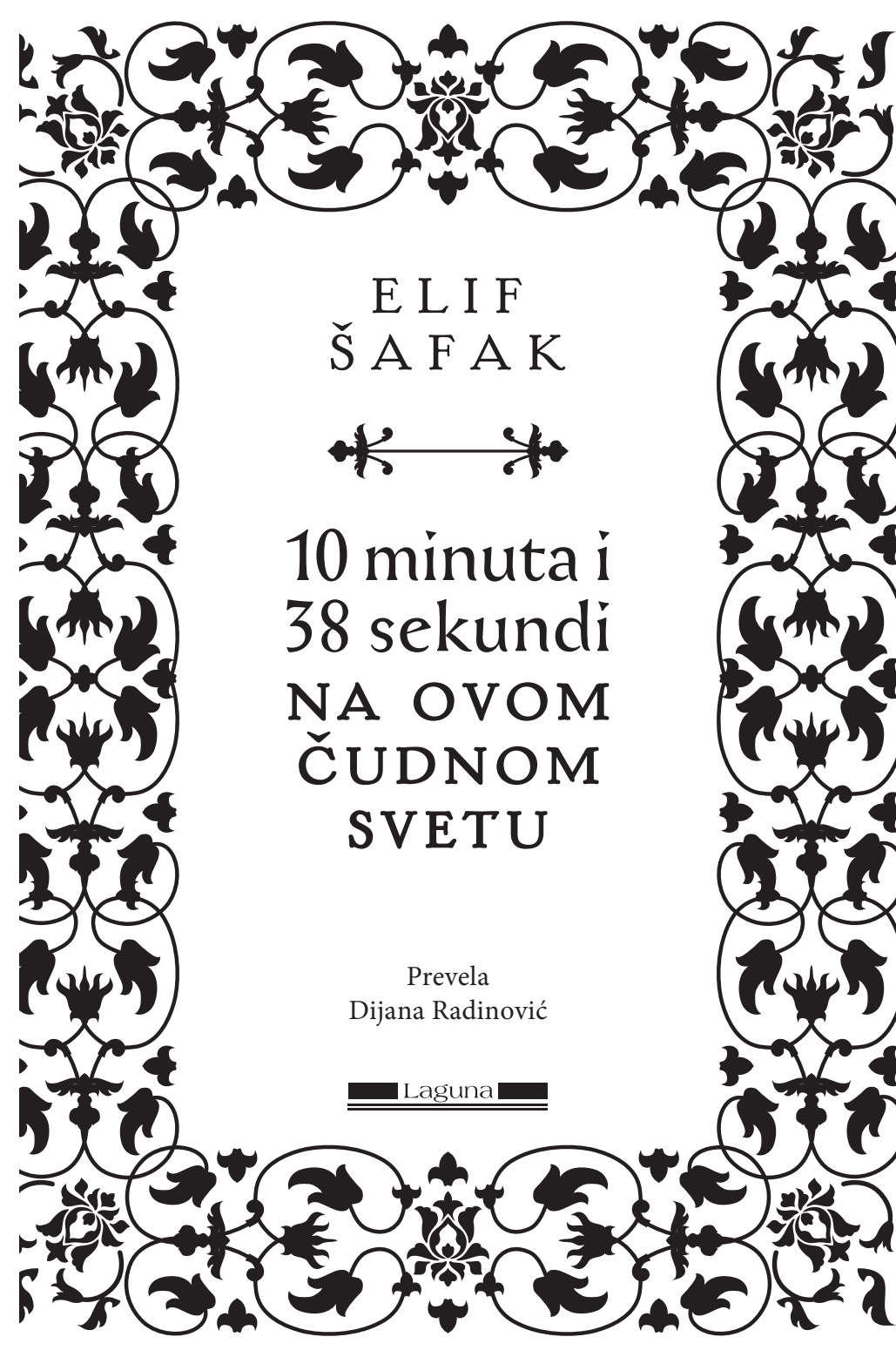
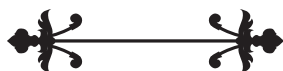

ELIF
ŠAFAK

10 minuta i
38 sekundi
NA OVOM
ČUDNOM
SVETU

Prevela
Dijana Radinović

■ Laguna ■

Naslov originala

Elif Shafak

10 MINUTES 38 SECONDS IN THIS STRANGE WORLD

Copyright © Elif Shafak, 2019

Translation copyright © 2020 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

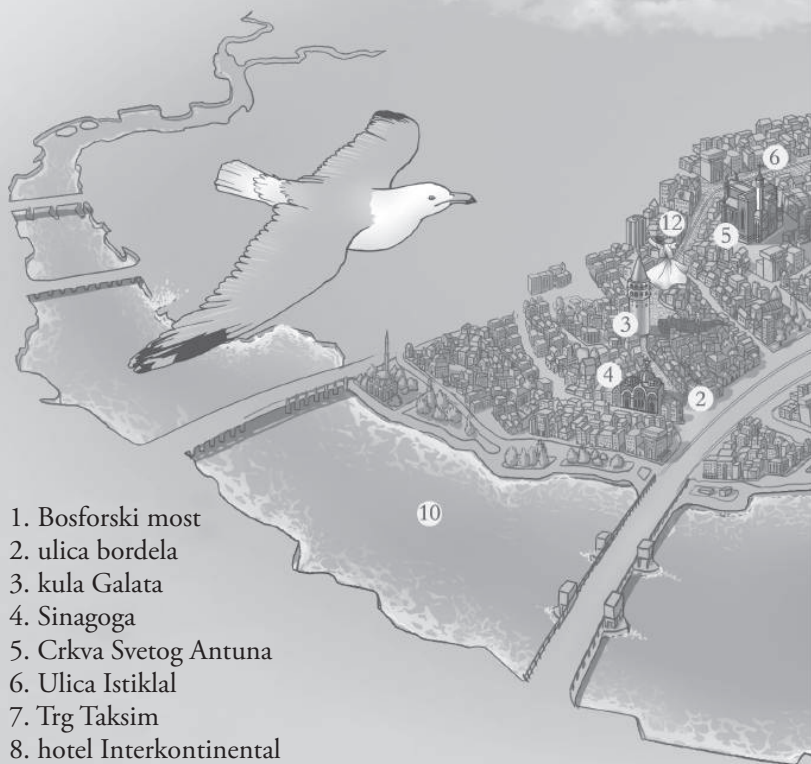
NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Istanbulskim ženama i
Istanbulu, koji je odvajkada ženski grad*

Sad me je ponovo pretekao i pre mene otišao sa ovog čudnog sveta. To ništa ne znači. Za nas ubeđene fizičare razlika između prošlosti, sadašnjosti i budućnosti tek je uporna iluzija.

Albert Ajnštajn po smrti
svog bliskog prijatelja Mikelea Besa

1. Bosforski most
2. ulica bordela
3. kula Galata
4. Sinagoga
5. Crkva Svetog Antuna
6. Ulica Istiklal
7. Trg Taksim
8. hotel Interkontinental
9. Kazandžijska ulica
10. Zlatni rog
11. Groblje napuštenih
12. derviška tekija

Kraj

Ime joj beše Lejla.

Lejla Tekila, kako su je znali prijatelji i mušterije. Lejla Tekila, kako su je zvali kod kuće i na poslu, u kući boje palisandrovine u kaldrmisanom ćorsokaku kod pristaništa, ugnježdenom između crkve i sinagoge, između prodavnica lampi i kebabdžinica – u ulici gde su smešteni najstariji legalni bordeli u Istanbulu.

Da čuje, međutim, nekog da to tako kaže, ljutnula bi se možda i u šali ga gađala cipelom – onom na visoku štiklu.

– *Je, srce, ne beše...* Ime mi je Lejla Tekila.

Nikad ona ni za živu glavu ne bi dopustila da se o njoj govori u prošlom vremenu. Od same pomisli na to osećala bi se uniženo i poraženo, a to je poslednje što je želela. Ne, ona bi insistirala na sadašnjem vremenu – iako je sad sa užasom shvatila da joj je srce upravo stalo i da je iznenada prestala da diše i da se, kako god da okreneš, ne može poreći da je mrtva.

Niko od njenih prijatelja ništa još nije znao. U ovako sitne sate svi su još čvrsto spavali i pokušavali da se iskobeljaju iz sopstvenog lavirinta snova. Lejla je poželela da je i sama kod kuće, ušuškana u toplu postelju s mačkom što joj drema skrupčan kod

nogu i zadovoljno prede. Mačak joj je bio gluv kô top i sasvim crn sem snežnobeke mrlje na šapici. Nazvala ga je Gosn Čaplin prema Čarliju Čaplinu jer je poput prvih filmskih junaka i sam živeo u svetu tišine.

Lejla Tekila bi sve dala da je sad u svom stanu, a ne tu, negde u predgrađu Istanbula, prekoputa mračnog i vlažnog fudbalskog terena, u metalnoj kanti za smeće, oljuštenoj i sa zarđalim ručkama. Bila je to kanta s točkovima od oko metar visine i pola metra širine. Lejla je pak bila visoka metar sedamdeset – bez štikli od dvadeset centimetara na ljubičastim sandalama koje je još imala na sebi.

Toliko je toga želela da zna. U glavi je neprestano premotavala poslednje trenutke svog života pitajući se gde je pošlo po zlu – što je sasvim uzaludan posao jer se vreme ne može razmotati kao klupko. Koža joj je već poprimala pepeljastu boju iako su joj ćelije i dalje užurbano radile. Htela – ne htela, primetila je da joj se štošta zbiva u organima i udovima. Ljudi su oduvek verovali da je leš beživotan poput oborenog debila ili šupljeg panja, lišen svesti. No da joj se pruži prilika, Lejla bi posvedočila da je leš naprotiv pun života.

Nije mogla da veruje da je s njenim ovozemaljskim životom svršeno. Koliko juče je prolazila kroz četvrt Peru, senka joj je klizila ulicama koje su nosile imena vojskovođa i narodnih heroja, ulicama nazvanim po muškarcima. Pre svega nedelju dana njen se smeh razlegao po tavernama niskih tavanica u Galati i Kurtulušu i po zagušljivim čumezima u Tophani, kojih nije bilo u turističkim vodičima niti na mapama. Ministarstvo za turizam nije želelo da stranci vide Lejlin Istanbul.

Prethodne večeri je, u apartmanu na poslednjem spratu luksuznog hotela, ostavila tragove prstiju na čaši viskija i miris svog parfema – Paloma Pikaso, koji su joj prijatelji poklonili za rođendan – na svilenom marami koju je nehajno bacila na krevet neznanca. Gore na nebu video se tanan mesečev srp, blistav i nedosežan poput daleke lepe uspomene. Još je bila deo

ovog sveta i još je u njoj bilo života, pa kako je onda mrtva? Kako je moguće da je više nema kao da je samo san što izbledi s prvim svetlom dana? Pre samo nekoliko sati pevala je, pušila, psovala, mislila... doduše, još je mislila. Bilo je neverovatno da joj mozak još radi punom parom – mada, ko zna još koliko će. Poželela je da može da se vrati i svima kaže da mrtvi ne umiru istog časa, da zapravo još mogu da razmišljaju o svemu i svačemu, pa i o svojoj smrti. Ljudi bi se prepali da to znaju, pomislila je. Ona bi se svakako prepala da je to za života znala. No svejedno je smatrala da treba da znaju.

Ljudi su, kako se Lejli činilo, krajnje nestrpljivi kad stignu do velikih prekretnica u životu. Pretpostavljaju recimo da kako izgovoriš „da“ automatski postaneš muž ili žena. A istina je da čovek godinama uči da bude u braku. Isto tako se očekuje da ti, čim dobiješ dete, proradi majčinski ili očinski nagon. A zapravo dugo treba da naučiš da budeš roditelj – ili baba il' deda. Isto važi i za penziju i starost. Kako čovek može istog časa da smanji brzinu kad ode s posla gde je proveo pola svog života i izgubio gotovo sve svoje snove? Ne može to tek tako. Lejla je poznavala penzionisane učitelje koji su se budili u sedam ujutru, tuširali i uredno oblačili, pa klonuli kad bi seli da doručkuju i tek se onda setili da više ne rade. Još su se na to privikavali.

Možda je isto tako i kad je reč o smrti. Ljudi veruju da postaneš leš onog časa kad izdahneš. Ali nije to baš tako jasno odeljeno. Baš kao što ima bezbroj nijansi između gar-crne i snežnobeke, tako i „večni pokoj“, kako ga zovu, ima mnoštvo faza. Ako između sfere života i smrti i postoji granica, zaključila je Lejla, onda je porozna kao peščar.

Čekala je da svane. Tad će je sigurno neko naći i izvući iz ove štokave kante. Verovala je da vlastima neće dugo trebati da ustanove ko je. Treba samo da pronađu njen dosije. Policija ju je tokom svih ovih godina nebrojeno puta pretresala, fotografisala, uzimala joj otiske i pritvarala, nije htela ni da kaže koliko. Te policijske stanice po zabačenim delovima grada

imale su prepoznatljiv miris. Po njima se širio vonj nepražnjenih pepeljara prepunih opušaka, soca od kafe u okrnjenim šoljama, zadaha iz usta i mokrih rita, kao i oštar smrad mokraće iz pisoara koji nikakva varikina nije mogla da otkloni. Policajci i prestupnici delili su isti skučen prostor. Lejlu je oduvek fasciniralo to što i jedni i drugi rasipaju perut po istom podu, gde je grinje jedu ne praveći nikakvu razliku. Na nivou nevidljivom ljudskom oku suprotnosti su se spajale na krajnje neočekivane načine.

Kad vlasti budu utvrdile njen identitet, najverovatnije će obavestiti njenu porodicu. Roditelji su joj živeli u drevnom gradu Vanu, hiljadu i po kilometara od Istanbula. Nije, međutim, očekivala da će doći da preuzmu njeno telo pošto su je odavno odbacili.

Osramotila si nas. Svi nam šuščaju iza leđa.

Policija će stoga morati da se obrati njenim prijateljima. Petoro ih je: Sinan, Nalan Nostalgija, Džamila, Zeynep¹²² i Himejra Holivud.

Lejla Tekila nije nimalo sumnjala u to da će njeni prijatelji doći iz istih stopa. Gotovo da ih je videla kako trče ka njoj, hitaju a opet oklevaju, oči im izbečene od šoka i tuge što tek navire, strašnog bola koji će ih tek skoliti. Bilo joj je mnogo krivo što će zbog nje toliko propatiti. No ipak veliko joj je olakšanje bilo što zna da će joj prirediti veličanstvenu sahranu. Kamfor i tamjan. Muzika i cveće – i to ruže. Vatrenocrvene, jarkožute, bordo... Klasične, večne i nenadmašne. Lale su suviše raskošne, narcisi previše nežni, a od ljiljana je kijala. Ruže su pak savršene, zamamno glamurozne, a oštrog trnja.

Polako se razdanjivalo. Sa obzorja su se ka zapadu razlivali zraci svih boja – beliniji od breskve, martiniji s pomorandžom, margarite od jagoda, ledeni negroniji. Kroz nekoliko trenutaka sa okolnih minareta počeli su da se razležu neusklađeni pozivi mujezina. Bosfor je u daljini jako zevao budeći se iz tirkiznog sna. Iz ribarskog broda što se vraćao u luku kuljao je

dim. Veliki talas lenjo se valjao ka obali. Maslinjaci i smokvici koji su nekada krasili ceo taj prostor sravnjeni su sa zemljom da se na njihovom mestu podignu zgrade i naprave parkinzi. Odněkud iz pomrčine lajao je pas, više iz dužnosti nego od uzbuđenja. U blizini je cvrkutala neka ptičica, smelo i glasno, a druga joj se odazivala, no ne tako veselo. Jutarnji hor. Lejla je sad čula i kamion za dostavu kako tandrče po razrovanom putu nalećući na džombe. Uskoro će buka jutarnjeg saobraćaja postati zaglušujuća. Život u punom jeku.

Dok je bila živa, Lejlu Tekilu su oduvek čudili, pa čak i pomalo plašili, ljudi kojima opsesivno razmišljanje o smaku sveta pričinjava zadovoljstvo. Kako neko naizgled zdrave pameti može da bude toliko opsednut svim onim sumanutim scenarijima u kojima asteroidi, meteori i komete uništavaju našu planetu? Što se Lejle ticalo, apokalipsa nikako nije bila ono najgore što može da se desi. Mogućnost da će nešto u jednom potezu zbrisati čovečanstvo daleko ju je manje plašila od spoznaje da naša smrt nimalo ne utiče na opšti poredak stvari, da se život prosto nastavlja i bez nas. E to je strašno, oduvek je verovala.

Vetar je promenio smer i zaduvalo preko fudbalskog terena. Tad ih je ugledala. Četiri momčića. Poranila da kopaju po smeću. Dvojica su gurala kolica puna plastičnih flaša i zgnječenih konzervi. Treći je, pogurenih ramena i povijenih kolena, kaskao za njima tegleći tešku prljavu vreću. Četvrti, koji im je očito bio vođa, kočoperno je išao na čelu isprisivši mršave grudi kao borbeni petlić. Išli su ka njoj zaviljavajući se.

Samo nastavite.

Zastali su kod kontejnera na drugoj strani ulice i uzeli da preturaju po smeću. Bočice od šampona, tetrapakovi od sokova, flaše od jogurta, kutije za jaja... svaka dragocenost je

pokupljena i ubačena u kolica. Pokreti su im bili vešti, uvežbani. Jedan je pronašao stari kožni šešir. Stavio ga je na glavu smejući se, gurnuo ruke u zadnje džepove i stao da se širi kao neki gangster koga je verovatno video na filmu. Vođa mu je smesta oteo šešir i stavio ga sebi na glavu. Niko nije prigovorio. Pokupili su iz kontejnera sve što su mogli i spremili se da odu dalje. Na Lejlin užas, činilo se da se vraćaju otkud su došli.

Hej, ovde sam!

Kao da je čuo Lejlin vapaj, vođa je polako podigao glavu i začkiljio ka suncu što se rađalo. Prelazio je pogledom po varljivom horizontu dok je nije ugledao. Izvio je obrve, a usne su mu zadrhtale.

Molim te nemoj da pobegneš.

Nije pobegao. Nešto je nečujno kazao ostalima, pa su se i oni zabezeknuto upiljili u nju. Lejla je tek tad videla koliko su zapravo mladi. Još su bili deca, šiparci, dečaci što se prave veliki.

Vođa je koraknuo napred sitno gazeći. Potom se ustremio ka njoj kao miš ka paloj jabuci – bojažljivo i usplahireno, a opet odlučno i brzo. Lice mu se smrklo kad joj se približio i video u kakvom je stanju.

Ne boj se.

Sad se našao kraj nje, toliko blizu da mu je videla beonjače, zakrvavljene i žućkaste. Znala je da duva lepak, taj dečak koji nije imao više od petnaest godina i koga će Istanbul tobož oberučke prihvatiti i prigrliti, a potom, kad se najmanje bude nadao, odbaciti kao staru krpenu lutku.

Sine, zovi policiju. Zovi policiju da može da javi mojim prijateljima.

Dečak se osvrnuo oko sebe da se uveri da ga niko ne vidi i da u blizini nema sigurnosnih kamera. Potom se mašio za Lejlin lančić sa zlatnim medaljonom s majušnim smaragdom u sredini. Oprezno, kao da bi mi mogao eksplodirati u ruci, spustio je privezak na dlan, osetivši prijatno hladan dodir metala. Otvorio je medaljon. U njemu je bila fotografija. Izvadio

ju je i zagledao se u nju. Na njoj su bili žena iz kante, samo znatno mlađa, i neki čovek zelenih očiju, blagog osmeha i duge kose, očešljane po modi iz davno minulih vremena. Izgledali su srećno, zaljubljeno.

Na pozadini fotografije je pisalo: D/Ali i ja... Proleće 1976.

Dečak je munjevito strgao medaljon i strpao plen u džep. Ako su ostali, koji su ćutke stajali iza njega, i videli šta je uradio, pravili su se da nisu. Jesu bili mladi, ali su već stekli dovoljno iskustva u ovom gradu da znaju kad treba da se prave pametni, a kad glupi.

Samo se jedan od njih usudio da priđe i gotovo šapatom upita: – Je li... je li živa?

– Ne budi glup – odvratio je vođa. – Dibidus je mrtva.

– Sirota. Ko li je ona?

Vođa je naherio glavu i zagledao se u Lejlu kao da je prvi put vidi. Odmerio ju je od glave do pete, a po licu mu se razlio osmeh kao mastilo po papiru. – Zar ne vidiš, glupane? To je kurva.

– Misliš? – ozbiljno je upitao drugi dečak, suviše stidljiv i nevin da bi ponovio tu reč.

– Znam, budalo. – Napola se okrenuo ka njima i glasno im i odlučno rekao: – Ovo će izaći u svim novinama. I biće na svim televizijama. Bićemo slavni! Kad novinari budu došli, pustite mene da pričam, važi?

Malo dalje zaurlao je motor i jedna kola su odjurila ka auto-putu uletevši u krivinu u punoj brzini. Smrad izduvnih gasova pomešao se sa slanim vazduhom što ga je nosio vetar. Čak i u taj rani sat, kad je sunce obasjalo tek vrhove minareta, krovova i krošanja judinog drveća, ljudi u ovom gradu već su nekud žurili, već su negde kasnili.

PRVI DEO

UM

Jedan minut

U prvom minutu po smrti Lejle Tekile, njena svest počela je polako ali sigurno da kopni, da se povlači kao more sa osekom. Dotok krvi je stao i njene moždane ćelije sasvim su ostale bez kiseonika. Ali nisu prestale da rade. Ne odmah. Poslednje rezerve energije aktivirale su bezbroj neurona, uspostavivši vezu među njima kao da se prvi put povezuju. Iako je Lejli srce stalo, njen mozak se još opirao, borac do samog kraja. Upao je u stanje povišene svesnosti i posmatrao umiranje tela, no nije bio spreman da se pomiri sa sopstvenim krajem. Lejlina memorija je pohrlila, revna i marljiva, i stala da sakuplja deliće života koji se sve brže bližio kraju. Lejla se setila stvari za koje je mislila da uopšte ne može da ih se seća, stvari za koje je verovala da su zauvek izgubljene u zaboravu. Vreme je postalo tečno, bujica uspomena što uviru jedna u drugu, prošlost i sadašnjost su se nerazlučivo mešale.

Prvo što je Lejli navrlo bilo je sećanje na so – osećaj soli na koži i njen ukus na jeziku.

Videla je sebe kao bebu – голу, vlažnu i crvenu. Svega nekoliko trenutaka pre toga napustila je majčinu matericu i prošla kroz moker klizav prolaz, obuzeta sasvim novim strahom.

Našla se u prostoriji punoj zvuka, boja i nepoznatih joj stvari. Iako je bio hladan januarski dan, sunce je prodiralo kroz vitražne prozore šarajući jorgan na krevetu i odražavajući se u vodi u umivaoniku od porcelana. Babica je – jedna vremesna žena odevena u boje jesenjeg lišća – u tu istu vodu ubacila peškir, pa ga iscedila dok joj se krv slivala niz podlakticu.

– Mašala, mašala! Žensko je!

Babica je izvukla komad kremena iz grudnjaka i preseklala pupčanu vrpcu. Nikad u tu svrhu nije koristila nož niti makaze jer joj je to hladno efikasno oruđe bilo sasvim neprikladno za aljkav posao donošenja deteta na ovaj svet. Staricu su u tom kraju silno poštovali, a zbog njene ćudljivosti i povučenosti smatrali su da je vilovita – da ima dva lica, ovozemaljsko i nadzemaljsko, i da, kao kad baciš novčić, nikad ne znaš koje će ti okrenuti.

– Žensko – ponovila je mlada majka ležeći u velikom krevetu od kovanog gvožđa. Kosa boje meda bila joj je ulepljena od znoja, usta suva kao barut.

Toga se baš i plašila. Početkom meseca otišla je da se prošetati po bašti ne bi li našla paukovu mrežu među granjem. Kad ju je pronašla, nežno ju je probušila prstom. Nekoliko dana potom vraćala se da je pogleda. Da je pauk zakrpio rupu, to bi značilo da nosi dečaka, no mreža je ostala probušena.

Mlada žena se zvala Binaz – „hiljadu ljupkosti“. Bilo joj je devetnaest godina mada se ove godine osećala znatno starije. Imala je pune, izdašne usne, ljubak prćast nos, što je u tom kraju zemlje bila retkost, duguljasto lice sa šiljatom bradom i krupne crne oči prošarane mrljicama plavim poput jaja čvorka. Oduvek je bila tanana i nežne građe, no sad je izgledala još krhkije u mrkoj lanenoj spavaćici. Po licu je imala izbledele ožiljke od ovčjih boginja. Majka joj je jednom rekla da je to znak da ju je mesečina milovala u snu. Nedostajali su joj majka i otac i njenih devetoro braće i sestara, koji su živeli na selu

udaljenom nekoliko sati od grada. Njena je porodica bila vrlo siromašna – na šta su je često podsećali otkako je dovedena u tu kuću kao nevesta:

Budi zahvalna. Tamo odakle si došla, nisi imala ništa.

Ni sad nema ništa, često je pomišljala Binaz. Sve što ima prolazno je i nestalno poput semena maslačka – jedan nalet vetra, jedan pljusak i nestaće za tili čas. Stalno joj je visilo nad glavom da je svakog časa mogu oterati, a ako se to desi, kuda će? Otac je, uz silna usta koja je imao da nahrani, nikad ne bi primio natrag. Morala bi da se preuda, no ništa nije jamčilo da će joj naredni brak biti srećniji ili da će joj se novi muž više dopasti, a i ko bi je pa hteo, raspuštenicu, polovnu robu? Morena takvim brigama kretala se po kući, po sobi i po svojoj glavi kao nezvani gost. Sve dosad. Sad kad se ovo dete rodilo, sve će biti drugačije, uveravala je sebe. Neće se više osećati nelagodno, nesigurno.

Preko volje je pogledala ka vratima. Tamo je, podbočena i držeći se za kvaku kao da se premišlja da li da ostane ili da ode, stajala jedna jedra žena četvrtaste vilice. Premda je imala tek četrdeset i neku, izgledala je starije zbog staračkih pega po rukama i bora od pušenja oko tankih usana. I u čelo su joj bile usećene duboke krive bore od mrštenja nalik brazdama na pooranom polju. Po čitav dan pušila je duvan prošvercovan iz Irana i pila čaj prošvercovan iz Sirije. Kosu boje cigle, koju je bojila egipatskom kanom, nosila je razdeljenu po sredini i upletenu u savršenu pletenicu koja joj je sezala gotovo do struka. Oči boje lešnika pažljivo je opcrtala najcrnjim kolom. Bila je to Suzan, prva, glavna žena Binazinog muža.

Pogledi dve žene načas su se ukrstili. Vazduh oko njih bio je gust i kiselkast poput kvasnog testa. Boravile su u istoj prostoriji preko dvanaest sati, a sad su bile bačene u dva različita sveta. Obe su znale da će im se rođenjem ovog deteta položaj u porodici zauvek promeniti. Druga žena će, iako je mlada i tek skoro došla, postati glavna.

Suzan je oborila oči, ali ne zadugo. Kad je podigla glavu, na njenom se licu ukazao smrknut izraz, kog maločas nije bilo. – Što ne pušta glasa?

Binaz je prebledela. – Da. Nešto nije u redu?

– Sve je u redu – odvratila je babica i prostrelila Suzan ledenim pogledom. – Samo moramo da sačekamo.

Babica je polila dete svetom vodom sa izvora Zamzam u Meki – dar hodočasnika koji se nedavno beše vratio sa hadžiluka. Voda je sprala krv, sluz i sirasti maz. Novorođenče se uzvrpoljilo od nelagode i meškolojilo se i nakon što je oprano kao da se bori sa sobom – sa sve svoje tri kile i osamsto grama.

– Mogu li da je uzmem? – upitala je Binaz nervozno vrteći pramen kose među prstima – navika koju je stekla u poslednjih godinu dana. – Ona... ona ne plače.

– O, plakaće ova devojčica – odlučno je kazala babica i smesta se ugrizla za jezik. Njene zloslutne reči su odzvanjale po sobi. Babica je brže-bolje triput pljunula na pod i desnom nogom nagazila levu. To će sprečiti predskazanje da se obistini – ako je to uopšte bilo predskazanje.

U sobi je zavladała neprijatna tišina kad su se svi – prva žena, druga žena, babica i dve komšijke – sa iščekivanjem zagledale u dete.

– Šta je bilo? Recite mi istinu – kazala je Binaz jedva čujnim glasom, ne obraćajući se nikom posebno.

Kako je za prethodnih nekoliko godina imala šest spontanih pobačaja – svaki joj je sve teže padao i sve teže se zaboravljao – tokom ove trudnoće pomno se čuvala. Breskve nije ni pipnula da se dete ne bi rodilo obraslo maljama; u jelo nije dodavala nikakve začine i trave da dete ne bi imalo pege ili mladeže; nije mirisala ruže da dete ne bi imalo crvene belege. Nijednom nije kratila kosu da ne prekrati sreću. Izbegavala je da ukucava eksere u zid da ne bi slučajno pogodila usnulog gula u glavu. Znajući da džini noću prave svadbe oko klozeta, po mraku nije izlazila iz sobe, već bi koristila nokšir. Sačuvala

se da joj pogled ne padne na zeca, pacova, mačku, lešinara, bodljikavo prase ili psa lutalicu. Čak i kad bi u njihovu ulicu došao putujući svirač i sav okolni svet pohrlio da gleda mečku kako igra, ona je ostajala u kući iz straha da će se dete roditi rutavo. Ako bi slučajno naišla na prosjaka ili gubavca ili ugledala pogrebna kola, okrenula bi se i odjurila na suprotnu stranu. Svakog jutra pojela bi celu dunju da joj dete ima jamice na obrazima, a svake noći je spavala s nožem pod jastukom da odagna zloduhe. I svakog dana je, kad sunce zađe, u potaji uzimala Suzanine vlasi s njene četke i bacala ih u vatru da joj umanjí moć i uticaj.

Čim je osetila prve trudove, Binaz je zagrizla crvenu jabuku, slatku i dozrelu na suncu. Jabuka je sad stajala na stočiću kraj njenog kreveta i polako tamnela. Tu će jabuku kasnije iseći i kriške će razdeliti ženama iz komšiluka koje ne mogu da zanesu kako bi jednog dana i same rodile dete. Uz to je otpila gutljaj šerbeta od nara iz muževljeve desne cipele, bacila seme morača u sva četiri ćoška sobe i preskočila metlu položenu na pod tik uz vrata da odagna šejtana. Kako su joj se bolovi pojačavali, jedna po jedna životinja držana u kući puštana je iz kaveza da joj se olakša porođaj. Kanarinci, zebe... Poslednju su iz staklene kugle pustili ribu-borca, ponosnu i usamljenu. Sad sigurno pliva u obližnjem potoku, duga mu se lepršava peraja plave kao safir. Stigne li ribica do jezera Van, po kome je ovaj grad u istočnoj Anadoliji čuven, neće imati mnogo izgleda da preživi u njegovim slanim vodama. No zaputi li se na suprotnu stranu, mogla bi stići do Velikog Zaba, a produži li dalje, čak i do Tigra, legendarne reke što izvire iz rajskog vrta.

Sve to samo da bi dete došlo na ovaj svet živo i zdravo.

– Hoću da vidim svoju ćerku. Donesi mi je, molim te.

Kako je Binaz to izgovorila, krajičkom oka opazila je neki pokret. Nečujno kao usputna misao Suzan je otvorila vrata i iskrala se iz sobe – bez sumnje da saopšti vest svom mužu – njihovom mužu. Binaz se sva ukočila.

Harun je bio čovek krajnosti. Jednog dana neverovatno velikodušan i uviđavan, a sutradan samoživ i bezdušno bezobziran. Bio je najstariji od troje dece i sam je podigao brata i sestru kad su im roditelji poginuli u saobraćajnoj nesreći koja im je srušila čitav svet. Ta ga je tragedija obeležila i od njega stvorila čoveka koji je žestoko čuvao svoju porodicu, a prema ostalima bio podozriv. Ponekad je priznavao sebi da je nešto u njemu pokvareno i svim srcem želeo da to popravi, no te ga misli nikad nikud nisu odvele. Koliko je voleo da popije toliko je bio i bogobojažan. Dok bi ljuštio rakiju, svojoj bi braći po čašici obećavao kule i gradove, a posle bi se, trezan i moren savešću, još više zaricao Alahu. Ako mu je bilo teško da obuzda jezik, tek telom nikako nije mogao da vlada. Kad god bi Binaz zatrudnela, i njemu bi stomak narastao, ne previše, no taman toliko da mu se komšije smeju iza leđa.

– Ovaj opet trudan! – govorili bi prevrćući očima. – Šteta što ne može sam da rađa.

Harun je više no išta na svetu želeo sina. I to ne samo jednog. Svakome ko je hteo da ga sluša govorio je kako će imati četiri sina koja će nazvati Tarkan, Tolga, Tufan i Tarik.* Godinama je bio u braku sa Suzan, no nije dobio potomstvo. Njegovi su mu onda pronašli Binaz – devojčce od jedva šesnaest godina. Nakon višenedeljnih pregovora dve porodice, Harun i Binaz su se venčali. Venčanje je bilo obredno, a ne zvanično, te pođe li sutra nešto naopako, brak neće biti priznat pred sekularnim sudom, no taj detalj niko nije želeo da pomene. Njih dvoje su pred svedocima seli spram vrljavog imama, kome je glas postao još grleniji kad je s turskog prešao na arapski. Binaz je sve vreme zurila u tepih, no malo-malo pa bi krišom pogledala u imamove noge. Imam je na sebi imao stare otrcane čarape boje spečenog blata. Kako bi se pomerio,

* Imena koja znače „smeo i snažan“, „ratnička kaciga“, „potop“ odnosno „put do Boga“. [Prim. aut.]

činilo se da će mu se palac probiti kroz pohabanu vunu kao da hoće da pobegne.

Binaz je ubrzo posle venčanja zatrudnela, ali se to završilo spontanim pobačajem koji ju je umalo ubio. Panika usred noći, jeziva probadanja, hladna ruka što joj stiska međunožje, miris krvi, potreba da se uhvati za nešto kao da pada, pada. Sve naredne trudnoće isto su se završile, no svaki put je bilo sve gore. Nikome to nije mogla da kaže, no činilo joj se da joj sa svakim detetom koje izgubi pukne jedno uže visećeg mosta što je povezuje sa svetom, sve dok na kraju ne ostane samo tanana nit što je za njega veže, što je drži da ne ode u ludilo.

Nakon tri godine čekanja familija je ponovo počela da pritiska Haruna. Podsećali su ga da muškarac po Kuranu može da ima i četiri žene ako se o svakoj jednako dobro stara, a Harun bi bez sumnje to radio. Nagovarali su ga da ovog puta uzme seljanku, pa čak i udovicu s decom. Ni to ne bi bio zvaničan brak, već bi ih opet imam venčao, tiho i brzo kao i prethodni put. A mogao bi i da se razvede od jalove mlade žene i ponovo se oženi. Harun je odbio i jedno i drugo. Teško mu je da izdržava i dve žene, kazao je, treća bi ga oterala do prosjačkog štapu. A nije imao nameru ni da ostavi ni Suzan niti Binaz jer su mu obe omilile, doduše iz različitih razloga.

Dok je sad ležala naslonjena na jastuke, Binaz je pokušavala da zamisli šta Harun radi. Sigurno leži na sof i u susednoj sobi, s jednom rukom na čelu, a drugom na stomaku, i čeka da čuje prodoran vrisak novorođenčeta. Potom je zamislila Suzan kako mu prilazi odmerenim, suzdržanim koracima. Videla ih je zajedno, kako se sašaptavaju gestikulirajući. Pokreti im glatki i uvežbani, usklađeni od dugogodišnjega života pod istim krovom iako nisu delili postelju. Uznemirivši se od tih misli. Binaz je onako za sebe rekla: – Sad mu javlja.

– Neka je – na to je kazala jedna komšinica, umirujući je.

Ta je opaska mnogo toga govorila. Neka ona donese vest o detetu koje sama nije mogla da donese. Neizrečene reči su

se među ženama u tom gradu pronosile poput žica za rublje između kuća.

Binaz je zaklimala glavom iako je osutila kako u njoj navire nešto mračno, bes koji nikad nije izbacila iz sebe. Pogledala je u babicu i upitala: – Zašto se dete još ne oglašava?

Babica nije odgovarala. Utroba joj se od strepnje vezala u čvor. To je dete bilo nekako čudno, i to ne samo stoga što nije puštalo ni glasa. Sagla se ka njemu i omirisala ga. Baš kao što je i očekivala, osutila je puderast, mošusni miris koji nije bio od ovoga sveta.

Žena je položila novorođenče na krilo, okrenula ga na stomak i pljesnula ga jednom-dvaput po guzi. Beba je iskrivila lice od šoka, bola. Stisnula je pesnice i skupila ustašca, ali glasa i dalje nije puštala.

– Šta je bilo?

Babica je uzdahnula. – Ništa. Samo... Mislim da je još sa njima.

– S kim to? – upitala je Binaz, pa, ne želeći da čuje odgovor, brzo dodala: – Pa uradi onda nešto!

Starica se zamislila. Bolje bi bilo da dete samo natenane nađe svoj put. Većina novorođenčadi se smesta privikne na novu okolinu, no poneka oklevaju kao da se premišljaju da li da se pridruže čovečanstvu ili ne. A ko može da ih krivi? Za sve ove godine babica se nagledala dece koja se, trenutak pre rođenja ili odmah nakon njega, toliko uplaše od sile života koja ih pritisne sa svih strana da izgube hrabrost i tiho odu sa ovog sveta. Kader, sudbina, kazali bi ljudi, samo to i ništa više, jer su ljudi oduvek davali prosta imena složenim stvarima koje ih plaše. Ali babica je verovala da neka deca prosto odluče da neće da se opробaju u životu kao da znaju kakve ih sve muke čekaju, pa su rada da ih izbegnu. Jesu li ta deca kukavice ili mudra kao sam Solomon, ko to može znati.

– Donesite mi soli – zatražila je babica komšijkama.

Da je pred kućom bilo dovoljno snega, njega bi iskoristila. Mnogu je novorođenu decu svojevremeno zaranjala u sneg

celac i vadila ih u pravom trenutku. Pluća bi im od hladnoće proradila, krv bi im prostrujala, imunitet ojačao. Ta su deca, sva bez izuzetka, stasala u snažne ljude.

Žene su se malo potom vratile donevši plastičnu vanglu i vreću krupne soli. Babica je nežno spustila detence u vanglu i uzela da mu utrljava so u kožu. Kad dete izgubi miris anđela, anđeli će morati da ga puste. Napolju je, visoko u krošnji topole, zacvrkutala ptica, sojka, kako se činilo. Jedna vrana je gahnula i prhnula ka suncu. Sve je govorilo nekim svojim jezikom – vetar, trava. Sve sem ovog deteta.

– Možda je nemo? – upitala je Binaz.

Babica je izvila obrve. – Budi strpljiva.

Dete se uto zakašljalo grleno krkljajući. Sigurno je progutalo malo soli, pa se iznenadilo od oštrog ukusa. Zajapurilo se i iskrivilo lice sve mljackajući usnama, ali i dalje nije htelo da zaplače. Kako je tvrdoglavo, kako mu je duša opasno buntovna. Neće biti dovoljno trljati ga solju. Babica je tad donela odluku. Moraće da proba drugačije.

– Donesite mi još soli.

Kako u kući nije više bilo krupne soli, morala je da se snađe sa sitnom, kuhinjskom. Babica je razgrnula so, spustila detence u udubljenje, pa ga celog prekrila sitnim belim kristalima, najpre telo, pa glavu.

– Šta ako se uguši? – upitala je Binaz.

– Ne brini, bebe mogu duže da zadrže dah od nas.

– Ali kako znaš kad treba da je izvadiš?

– Pst, slušaj – kazala je starica prinevši prst ispucalim usnama.

Dete je pod pokrovom od soli otvorilo oči i zagledalo se u mlečno ništavilo. Tu se osećalo usamljeno, no naviklo je na samoću. Sklupčalo se kao što je mesecima činilo i čekalo svoj trenutak.

Instinkt je kazao: O, sviđa mi se ovde. Neću opet napolje.

Srce se pobunilo: Ne budi šašav. Što bismo ostali ovde gde se ništa ne dešava? Dosadno je.

Zašto bismo otišli sa mesta gde se ništa ne dešava? Bezbedno je, odvratio je instinkt.

Zbunjeno njihovom prepirkom, dete je čekalo. Prošao je pun minut. Praznina se vrtložila i prskala oko njega, zapljuskivala mu prstiče na nogama i rukama.

To što misliš da je ovde bezbedno ne mora da znači da je ovo pravo mesto za tebe, na to će srce. Ponekad se najbezbednije osećaš baš tamo gde ti nije mesto.

Detence je naposletku donelo odluku. Poslušaće srce – isto ono koje će mu kasnije toliko jada zadavati. Željno da izađe i upozna svet bez obzira na sve opasnosti i teškoće koje ga tamo čekaju, zinulo je spremno da ispusti zvuk, no so mu je smesta navrla u usta i zapušila nos.

Istog časa babica je brzo i vešto zavukla ruke u vanglu i izvadila dete. Glasan prestravljen plač razlegao se po sobi. Sve četiri žene su odahnule i nasmešile se.

– Tako, tako – rekla je babica. – Što si toliko čekala? Plači, mila! Nemoj se nikad stideti svojih suza. Plači i svi će znati da si živa.

Starica je povila dete u maramu i ponovo ga omirisala. Onaj opojni onostrani miris je ispario. Za njim je ostao tek slabašan trag. S vremenom će se i on izgubiti, mada je ona poznavala ljude koji su čak i u starosti odisali mirisom raja. Nije, međutim, imala potrebu da to ikome kaže. Odigla se i položila dete na krevet kraj majke.

Binaz se nasmešila, a srce joj je zaigralo. Preko svile je do-dirnula ćerkine prstiče na nogama – savršene i prelepe i zastrašujuće krhke. Nežno je rukama dohvatila pramičak bebine kose kao da na dlanovima nosi svetlu vodicu. Na trenutak se osećala srećno, potpuno. – Nema jamice – rekla je za sebe i zakikotala se.

– Da ti pozovemo muža? – upitala ju je jedna komšijka.

I ta je rečenica bila puna neizrečenih reči. Suzan je dosad sigurno kazala Harunu da se dete rodilo, pa kako to da nije

odmah dotrčao? Očito se zadržao da popriča s prvom ženom i odagna joj brige. To mu je bilo najvažnije.

Preko Binazinog lica preletela je senka. – Da, pozovite ga.

Nije bilo potrebe za tim. Posle nekoliko trenutaka Harun je ušao zgrbljen, poguren, i izašao iz senke na sunce. Imao je gustu prosedu kosu zbog koje je izgledao kao rasejani mislilac, kraljevski nos uskih nozdrva, široko glatko izbrijano lice i oborene tamnosmeđe oči, koje su blistale od ponosa. Prišao je krevetu smešeci se. Pogledao je u dete, u drugu ženu, u babicu, pa u prvu ženu i naposljetku u nebo.

– Hvala ti, Alahu, gospodaru moj! Uslišio si moje molitve.

– Žensko je – tiho je Binaz kazala u slučaju da on to još ne zna.

– Znam. Sledeće će biti muško. Nazvaćemo ga Tarkan. – Prevukao je kažiprstom preko bebinog čela, glatkog i toplog na dodir poput omiljenog talismana protrljanog nebrojeno puta. – Zdrava je, to je najvažnije. Sve vreme sam se molio. Zakleo sam se Svemoćnom da ću prestati da pijem ostane li ovo dete u životu. Neću više popiti ni kap! Milostivi Alah mi je uslišio molbu. Ovo dete nije moje, a nije ni tvoje.

Binaz se zbunjeno zagledala u njega. Iznenada su je obuzele zle slutnje, onaj osećaj koji se divljoj životinji javi kad prekasno oseti da će upasti u zamku. Pogledala je u Suzan, koja je ćutke i ukočeno stajala kraj vrata usana tako stisnutih da su pobebele i nestrpljivo cupkala. Nešto u njenom ponašanju odavalo je da je uzbuđena, presrećna čak.

– To dete je božje – nastavio je Harun.

– Sva su deca božja – promrmrljala je babica.

Harun je nije čuo. Uzeo je mlađu ženu za ruku i pogledao je pravo u oči. – Daćemo ovo dete Suzan.

– Šta to pričaš? – promuklo je kazala Binaz. Nije prepoznala svoj glas, zvučao joj je ukočeno i daleko.

– Neka je Suzan odgaja. Dobro će to raditi. Ti i ja ćemo imati još dece.

– Ne!

– Ne želiš da imaš još dece?

– Ne dam da mi ta žena uzme ćerku.

Harun je duboko udahnuo, pa polako izdahnuo. – Ne budi sebična. Alah će ti zameriti. Dao ti je dete, zar ne? Budi zahvalna. Došla si u ovu kuću gola i bosa.

Binaz je samo vrtela glavom i nije prestajala. Da l' što nije mogla da stane il' što je to bilo jedino čime je mogla da upravlja, nije se moglo znati. Harun se sagnuo, uhvatio je za ramena i privukao sebi. Tek tad se umirila, a sjaj u očima joj je zgasnuo.

– Ponašaj se nerazumno. Svi živimo u istoj kući. Viđaćeš svoju ćerku svakog dana. Pa neće ona nikud otići, pobogu!

Ako je hteo da je uteši tim rečima, to mu nije pošlo za rukom. Sva uzdrhtala od bola koji joj je kidao grudi, Binaz je pokrila lice rukama. – A koga će moja ćerka zvati mama?

– Zar je važno? Neka Suzan bude mama. Ti budi dada. Kazaćemo joj istinu kad poraste. Nema potrebe da je kao malu zbunjujemo. A kad budemo dobili još dece, svi će ionako biti braća i sestre. Jurcaće se po kući, videćeš. Nećeš znati koje je čije. Svi ćemo biti jedna velika porodica.

– Ko će dobiti dete? – upitala je babica. – Mama ili dada?

Harun je pogledao u staricu, a svaki mišić u telu mu se napeo. U očima su mu poigravali poštovanje i prezir. Izvukao je iz džepa pregršt stvari: zgnječeno paklo cigareta sa upaljačem gurnutim unutra, zgužvane novčanice, komadić krede kojom je obeležavao odeću koju je prekrajao, pilulu za želudac. Novac je dao babici. – Ovo je za tebe – u znak zahvalnosti – rekao je.

Starica je ćutke prihvatila novac. Iskustvo ju je naučilo da se u životu najbolje prolazi ako se držiš dva osnovna načela: da znaš kad treba da dođeš – i kad treba da odeš.

Kad su komšijke počele da kupe svoje stvari i sklanjaju krave čaršave i peškire, tišina je ispunila sobu kao voda razlivši se u svaki kutak.

– Odosmo mi sad – kazala je babica tiho no odlučno. Dve su komšijke stidljivo stajale kraj nje. – Zakopaćemo posteljicu pod ružin grm. A ovo... – pokazala je koščatim prstom na pupčanu vrpцу bačenu na stolicu. – Ako hoćeš, možemo da je bacimo na krov škole. Čerka će ti onda biti učiteljica. Ili možemo da je odnesemo u školu, pa da bude bolničarka ili možda čak i doktorka, ko zna.

Harun je razmatrao mogućnosti. – Probaj sa školom.

Kad su žene otišle, Binaz je odvrtila glavu od muža i zagledala se u jabuku na stočiću kraj kreveta. Gnjlila je mirno i lagano, mučno sporo. Onako braonkasta podsetila ju je na čarape onog imama što ih je venčao, pa se setila kako je posle obreda sama sedela na istom ovom krevetu sa svetlucavim zatom preko lica dok su se njen muž i zvanice gostili za trpezom u susednoj sobi. Majka je ničemu nije naučila niti ju je pripremila za prvu bračnu noć, no jedna starija tetka sa više razumevanja za njene muke dala joj je neku pilulu da je stavi pod jezik. *Uzmi ovo i ništa nećeš osetiti. Biće gotovo za tili čas.* Tokom burnog dana Binaz je izgubila pilulu, no slutila je da je to ionako bila samo obična pastila. Nikad pre nije videla golog muškarca, čak ni na slici, i premda se često kupala s mlađom braćom, pretpostavljala je da će ovo biti drugačije telo, telo odraslog muškarca. Što je duže čekala da joj muž uđe u sobu, to ju je veći strah hvatao. Čim je čula njegove korake, obeznanila se i srušila. Kad je otvorila oči, videla je žene iz komšiluka kako joj usplahireno trljaju zglobove, kvase čelo, masiraju noge. U sobi se osećao neki oštar miris – miris kolonjske vode i sirćeta – a provlačilo se još nešto, nešto nepoznato i nepoželjno, za šta će kasnije saznati da je to bio lubrikant.

Kad su malo kasnije ostali nasamo, Harun joj je poklonio đerdan od crvene vrpce sa tri dukata – po jedan za svaku vrlinu

koju donosi u njegovu kuću: mladost, pokornost i plodnost. Videvši koliko je uplašena, blago joj se obratio, a glas mu se gubio u mraku. Bio je nežan prema njoj, no isto tako i svestan ljudi koji su čekali pred vratima. Užurbano ju je svukao, možda iz straha da se opet ne onesvesti. Binaz je sve vreme žmurila, a znoj joj je orosio čelo. Uzela je da broji – *jedan, dva, tri... petnaest, šesnaest, sedamnaest* – i nastavila to da radi čak i kad joj je rekao da prestane s tim glupostima.

Binaz je bila nepismena i znala je da broji samo do devetnaest. Kad god bi stigla do tog broja, do te neprobojne granice, udahnula bi i počela sve iz početka. Nakon što je zilion puta, kako joj se činilo, izbrojala do devetnaest, Harun je ustao iz kreveta i izašao iz sobe ostavivši vrata otvorena. Suzan je uto utrčala u sobu i upalila svetla, ne obazirući se na njenu golotinju niti na miris znoja i seksa što je lebdeo u vazduhu. Prva žena je svukla čaršav s kreveta, pregledala ga i, očito zadovoljna, izgubila se bez reči. Binaz je ostatak večeri provela sama. Tiha potištenost slegala joj se na ramena poput snežnih pahulja. Prisetivši se sad svega toga, iz usta joj se oteo neki čudan zvuk koji bi, da nije u sebi krio toliko bola, možda bio smeh.

– Hajde – na to će Harun. – Pa nije...

– To je bila njena ideja, zar ne? – prekinula ga je Binaz, što nikad dotle nije uradila. – Je li sad to smislila? Ili ste to zajedno mesecima smišljali iza mojih leđa?

– Ne misliš tako. – Iznenadio se, ne toliko njenim rečima koliko njenim tonom. Levom rukom gladio je malje na nadlaničnici desne i staklastih očiju zurio u prazno. – Ti si mlada. Suzan stari. Nikad neće imati svoje dete. Učini joj sevap. Pokloni joj ga.

– A šta je sa mnom? Ko će meni nešto pokloniti?

– Alah, naravno. Već jeste, zar ne vidiš? Budi zahvalna.

– Zahvalna, na ovome? – Neodređeno je odmahнула rukom.

Taj se pokret mogao odnositi na bilo šta – na situaciju u kojoj se našla ili možda na grad, koji joj se sad učinio kao obična zabit s neke stare karte.

– Umorna si – rekao je.

Binaz se zaplakala. Nisu to bile suze besa il' ogorčenja. Bile su to suze pomirenosti, one poraženosti koja se da meriti s gubitkom vere. Vazduh u plućima bio joj je težak kao olovo. Bila je dete kad je stigla u ovu kuću, a sad kad je sama dobila dete, nije joj dozvoljeno da ga gaji i odrasta s njim. Privukla je kolena uz grudi i obgrlila ih i dugo potom nije progovarala. Tako je to pitanje zaključeno, no uistinu je ostalo otvoreno, rana usred njihovih života koja nikad neće zaceliti.

Napolju pred kućom, prodavac što je ulicom gurao kolica nakašljao se i stao da hvali svoje sočne i zrele kajsije. *Baš čudno*, pomislila je Binaz, pošto nije bila sezona slasnih kajsija, već ledenih vetrova. Stresla se kao da je hladnoća, koju prodavac očito nije primećivao, prošla kroz zidove i pronašla nju. Zastvorila je oči, no tama joj nije pomogla. Videla je grudve snega poređane u preteće piramide. Sad su je zasule, mokre i tvrde od kamenčića u njima. Jedna ju je grudva pogodila u nos, a za njom su doletele druge, debele i brze. Druga ju je pogodila u usnu i rascepila je. Otvorila je oči ciknuvši. Je li to stvarno ili samo san? Oprezno je pipnula nos. Krvario je. I niz bradu joj se slivala krv. *Baš čudno*, ponovo je pomislila. Zar niko više ne vidi da je u jezivim bolovima? A ako je tako, znači li to da je sve to samo u njenoj glavi, ko bajagi?

Nije to bio njen prvi susret s duševnom bolešću, no ostaće najživlji. Čak i mnogo godina kasnije, kad god se bude zapitala kad joj se i kako zdrav razum iskrao i pobegao kao lopov kroz prozor po mraku, Binaz će se neprestano vraćati tom trenutku, trenutku koji ju je, kako je verovala, zauvek osakatio.

Istog popodneva Harun je podigao dete uvis, okrenuo ga ka Meki i izdeklamovao mu na desno uho ezan, poziv na molitvu.

– Tebi, kćeri moja, koja ćeš, ako bude volja Alahova, biti tek prvo od mnoge dece pod ovim krovom, tebi sa očima crnim kao noć, nadenuću ime Lejla. No nećeš biti samo Lejla. Daću ti i imena moje majke. Tvoja je *nine** bila časna žena; bila je vrlo pobožna, a i ti ćeš to jednog dana biti, siguran sam. Nazvaću te Afife – čedna, neukaljana – i nazvaću te Kamile – savršenstvo. Bićeš smerna, ugledna, čista kao voda...

Harun je zastao jer mu je kroz glavu prošlo da nije svaka voda čista. Dodao je glasnije no što je nameravao, za svaki slučaj, da na nebu ne dođe do neke zabune, da ga Bog slučajno pogrešno ne razume: – Izvorska voda, čista, neuprljana... Sve će majke u Vanu koriti svoje kćeri rečima: „Zašto nisi kao Lejla?“ A muževi će govoriti ženama: „Što ne rodiš ćerku kao što je Lejla?“

Za to vreme beba je uporno pokušavala da nabije pesnicu u usta, praveći grimasu kad god u tome ne bi uspela.

– Bićeš moj ponos i dika – nastavio je Harun. – Odana veri, odana svom narodu i odana ocu.

Besna na sebe i konačno shvativši da je njena stisnuta šaka prosto prevelika, beba je udarila u plač kao da hoće da se iskupi za ono početno ćutanje. Harun ju je brzo predao Binaz, koja je, ne oklevajući ni časa, uzela da je doji. Vreo bol širio joj se oko bradavica u krugovima poput ptice grabljivice što šestari nebom.

Kasnije, kad je beba zaspala, Suzan, koja je čekala po strani, prišla je krevetu pazeći da ne pravi buku. Ne gledajući Binaz u oči, uzela je dete od majke.

– Doneću je kad zaplače – kazala je progutavši knedlu. – Ne brini. Dobro ću se starati o njoj.

Binaz nije ništa rekla, lice joj bilo iznureno i blede kao stari porcelanski tanjir. Ništa iz nje nije izlazilo, čulo se samo nje-no disanje, tiho no prepoznatljivo. Njena materica, njen um,

* Nana, baba. [Prim. aut.]

kuća... čak i drevno jezero u kom su se, kako se priča, mnogi nesrećno zaljubljeni udavili, sve je bilo prazno i usahlo. Sve sem njenih bolnih nabreklih grudi, iz kojih je curilo mleko.

Sad kad je ostala sama s mužem u sobi, Binaz je čekala da Harun progovori. Nije ona toliko želela da čuje izvinjenje koliko priznanje kakva joj je nepravda učinjena i koliko će joj to bola naneti. Ali ni on nije govorio ništa. I tako je ta devojčica, rođena u porodici s jednim mužem i dve žene šestog januara 1947. godine u gradu Vanu, Biseru Istoka, dobila ime Lejla Afife Kamile. Tako samouverena imena, grandiozna i nedvosmislena. I skroz pogrešna, kako će se ispostaviti. Jer, premda jeste u očima imala noć shodno imenu Lejla, ubrzo će postati očito da su srednja imena sasvim neprikladna.

Za početak, uopšte nije bila besprekorna; brojne mane pratile su je kroz život poput podzemnih struja. Uistinu je bila hodajuće otelotvorenje nesavršenosti – naravno, pošto je naučila da hoda. A što se tiče čednosti, vreme će pokazati da joj ni to baš nije jača strana, doduše iz razloga na koje nije mogla da utiče.

Trebalo je da bude Lejla Afife Kamile, vrlo i čestita. No mnogo godina kasnije, nakon što je došla u Istanbul sama i bez prebijene pare; nakon što je prvi put videla more i oduševila se plavetnilom koje se pružalo sve do horizonta; nakon što je primetila da joj se kovrdžava kosa skroz ufrćka od vlažnog vazduha; nakon što se jednog jutra probudila u nepoznatom krevetu kraj čoveka kog nikad pre nije videla, pa je imala osećaj da joj je neko seo na grudi i da nikad više neće udahnuti; nakon što je prodana u javnu kuću, gde je bila primorana da svakog dana ima seks sa deset-petnaest muškaraca u sobi sa zelenom plastičnom kofom na podu u koju se skupljala voda što je sa svakom kišom kapala s plafona... dugo nakon svega toga pectoro njenih najdražih prijatelja, jedna večna ljubav i nebrojene mušterije znaće je kao Lejlu Tekilu.

Na kraju, ništa od toga neće biti važno novinama koje su izveštavale o njenom ubistvu. Većina ih čak nije nalazila za